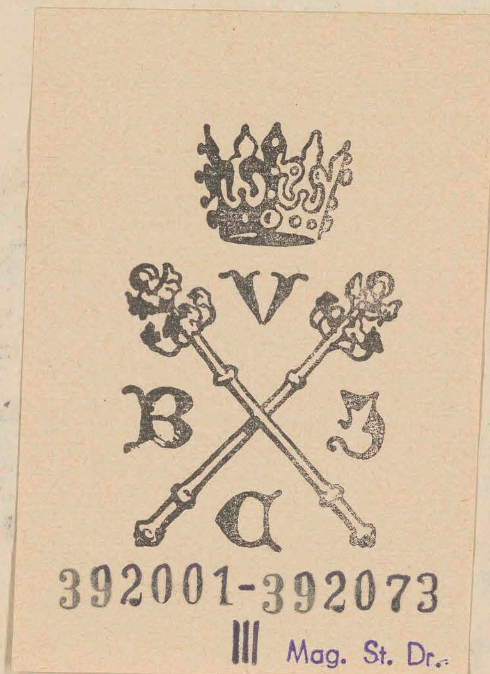

V
B
J
C
392001-392073
III Mag. St. Dr.

MIASTA NASZE KROLEWSKIE WOLNE W PANSTWACH RZECZYPOSPOLITEY

ARTYKUŁ I.

O Miaſtach

1. Miaſta wſzyſtkie Krolewſkie w Kraiach Rzeczypoſpolitey za wolne uznaiemy.

2. Obywatelow takowych Miaſt iako ludzi wolnych, Ziemię w Miaſtach przez nich oſiadłą, ich Domy, Wſie y Territoria, gdzie iakie do ktorych Miaſt prawnie teraz należą, właſnością ich dziedziczną być przyznaiemy, co nie ma przeſzkadzać zaczętym, a nie dokończonym ſprawom.

3. Którym Miaſtom Przywileie Lokacyine zaginęły, za dowiedzeniem ich byłości, My Krol, *Dyplomata renovationis* z nadaniem Ziemi, iaką teraz niewątpliwie poſiadaią, wydamy.

4. W których Miaſtach Królewſkich Seymiki Ziemſkie ſą oznaczone, tym Przywileie Lokacyine, ieżeliby ich ieſzcze nie miały, My Król, wydamy.

5. Gdyby dla ſzczęśliwego w którym mieyſcu położenia na gruntach Królewſkich oſada ludźi wolnych dała ſiedliſku ſwemu przyſtoyną poſtać Miaſta, w takowym zdarzeniu, My Krol, tey oſadzie *Dyploma erectionis* Miaſta nowego z nadaniem Ziemi wydamy.

6. Wolno też będzie Dziedzicom na ſwoich gruntach Miaſta z ludzi wolnych zakładać, albo y rolnikow wolnością nadać, iako też Miaſta ſwe Dziedziczne Lokalnemi zrobić; takowe iednak oſady nie będą mogły wchodzić w poczet Miaſt wolnych, tylko gdy Dziedzic inſtrumentem Lokacyinym nada im Ziemię dziedziczną, a na tenczas My Krol, *Dyploma Confirmationis* tego inſtrumentu za prożbą ſamego Dziedzica wydamy, y inſtrument Lokacyiny Dziedzica wpiſać w też Dyploma rozkażemy.

7. Jako dla wſzyſtkich Miaſt, iedne ieſt Prawo, tak Mieſzczanin ktoregokolwiek Miaſta rownych Przywileiow z Prawa teraźnieyſzego używać będzie.

A

8. Wſzyſcy Obywatele Miaſta, bądź Szlacheckiego, bądź Mieyſkiego Urodzenia ludzie, ktòrzy chcą prowadzić handle na funty, łokcie &c: maiący Posseſſyą w Miaſtach, albo gdy iey nabędą, iakiegokolwiek ſą doſtoieńſtwa, powołania, profeſsyi, religii, Prawo Mieyſkie przyimować, y pod nim zoſtawać będą obowiązani. Innym zaś Szlachcie przyimować Mieyſkie wolno będzie.

9. Przyięcie Prawa Mieyſkiego czynić ſię ma w naſtępuiący ſpoſob. Każdy przyimuiący Mieyſkie, ſtanąwſzy przed Magiſtratem obecnie, lub przez Plenipotenta, uczyni oświadczenie w ſłowach naſtępuiących: Ja NN. Nayiaś: Krolowi y Rzpltey wiernym będę, posłuſzeńſtwo Prawom y Uſtawom Seymowym za nayściśleyſzy biorę obowiązek, Zwierzchności Miaſta N. w którym do Obywatelſtwa przyłączony ieſtem, podległym być chcę, y obowiązki wſzelkie zachowam, co wſzyſtko zaręczam tak za ſiebie, iako y naſtępców moich. Po dopełnionym takowym oświadczeniu ma być zapiſany w kſięgę Obywatelów Miaſta.

10. Miaſta odmawiać nie powinny przyięcia do Obywatelſtwa, y w kſięgę Mieyſką zapiſywania wſzyſtkich uczciwych Cudzoziemcòw, tudzież Rzemieślników, wſzelkich ludzi wolnych, y z Prawa nikomu niepodległych Chrześcian, a to bez żadney opłaty.

11. Tak z urodzenia Szlachcie, iako y Obywatelom Stanu Mieyſkiego tym, ktòrzy potym do zaſzczytu Szlachectwa przypuſzczonemi zoſtaną, przyięcie obywatelſtwa Mieyſkiego, w nim znaydowanie ſię, ſprawowanie Urzędòw, prowadzenie wſzelkiego handlu, utrzymywanie iakichkolwiek bądź rękodzieł, nic bynaymniey odtąd ſzkodzić, ani uwłaczać nie będzie im ſamym, ani ich naſtępcom w tymże zaſzczycie Szlachectwa, y prerogatyw do niego przywiązanych.

12. Obieranie przez Obywatelòw Miaſt własnego Magiſtratu, mianowicie Burmiſtrzów, Woytów y wſzelkich Urzędników, iako ieſt cechą wolności, tak przy teyże wolności Miaſta zoſtawuią ſię. Niemniey będzie wolno tymże Miaſtom czynić rozporządzenia co do wewnętrznych porządków i uſkutecznienia dozierać; o czym Kommiſsyą Policyi uwiadomiać maią przez Rapporta.

13. Wſzyſcy zatym Obywatele Miaſta, którzy ſą zapiſani w kſięgę Mieyſką,

a maią dziedziczną Possessyą, mogą obierać, y być obieranemi do wszelkich Urzędów Mieyskich większością zdań. Nikt iednak Urzędu Exekucyinego y Funkcyi Ziemiańskiey z Urzędem y Funkcyą Plenipotenta Mieyskiego łączyć nie będzie mógł, pod nieważnością obydwòch; Ani w randze Woyskowey w służbie aktualney będący, Urzędnikem Mieyskim być nie może.

ARTYKUŁ II.

O Prerogatywach Mieszczan.

1. Prawo Kardynalne *Neminem captivabimus, nisi jure victum* na Osoby w Miastach osiadłe rozściągamy, wyiąwszy podstępnych Bankrutów, za takich Dekretowanych, y na gorącym uczynku złapanych.

2. Miasta, w których oznaczone są Sądy Appellacyine, przed każdym Seymem ordynaryinym iednego Plenipotenta większością głosów wybierać będą, z Obywatelów Possessye Dziedziczne w Miastach maiących, y zdatnych do posługi publiczney, z wolnością wybierania tychże Plenipotentów y z innych Miast. Ci Plenipotenci na dzień Seymu rozpoczynaiącego się do Miasta Seymom przeznaczonego ziechać się maią, y Dzieło Elekcyi swey, Marszałkowi Seymowemu oddadzą. Gdy na Prowincyonalnych Sessyach obierani będą Kommissarze do Kommissyów Policyi, Assessoryi, y Skarbowey, na tychże Sessyach Prowincye z wybranych od Miast Plenipotentów wyznaczą, którzy w których z rzeczonych Kommissyów y Assessoryi zasiadać maią; A lubo Ci wszyscy podług oznaczenia w rzeczonych Kommissyach, y Assessoryi zasiadać będą mogli, iednak nie więcey w Kommissyi Skarbowey, y Policyi, iak po dwoch, a w Assessoryi trzech zasiadać będzie. Ci Kommissarze, y Assessorowie. w tychże Kommissyach, y Assessorii w objektach tyczących się Miast, y handlowych *vocem activam* mieć będą, w innych zaś okolicznościach *vocem Consultivam* mieć maią. Jeżeli na daley który z tych Plenipotentów, albo y wszyscy od Miast, które obierać Plenipotentów Prawo maią, potwierdzeni zostaną, mogą na drugie lat dwie zostać. A dla tych Kommissarzów, y Assessorów Skarbowych Pensyą przy urządzeniu Tabelli expensy postanowiemy, dla takiey

iednak liczby, iaka do zasiadania w Kommissyach, y Assessoryi iest oznaczona.

3. Aby zaś opieka rządowa, y dla wszystkich Miast wymierzała w żądaniach ich sprawiedliwość przyzwoitą, dozwalamy Miastom Naszym przez Assessorów, czyli Kommissarzów Mieyskich w Assessoryach, Kommissyach Skarbowych, y Policyi zasiadaiących, *desideria* Miast donosić; A ci, gdy tego potrzeba będzie, y gdy zechcą, będą u Laski o głos prosić, y ten im zabroniony bydź nie może, y ci tłumaczyć się będą zwyczaiem dziś praktykowanym zabierania głosów przez Delegowanych od Kommissyów.

4. Po odbytym Seymie, y dwuletniey wysłudze Publiczney w zwyż wyrażonych Kommissyach, lub Assessoryi, Ciż wybrani od Miast Plenipotenci, na następnym Seymie zaraz Nobilitowani bydź powinni bez opłaty Dyplomatu *Nobilitatis*, ieżeli ieszcze Szlachtą nie będą.

5. Wolno odtąd iest, y będzie każdemu Mieszczaninowi Dóbr Ziemskich, iako y inney natury Dziedzicznym Prawem nabywać, z zupełnym własności Prawem posiadać, y następcom swom, iako prawym Dziedzicom one po sobie zostawiać, Dobra sposobem Sukcessyi, albo *Jure potioritatis* posiadać, z których Dóbr, luboby byli Mieszczanami w Sądzie, Dobrom przyzwoitym odpowiadać są obowiązani.

6. Który z Mieszczan kupi całkowitą Wieś, lub Miasteczko Prawem Dziedzicznym opłacaiące Podatku 10go groszа zło: 200. naymniey, na naypierwszym Seymie, ieżeli o to poda na piśmie prożbę swoią Marszałkowi Seymowemu do Stanów, mocą teraznieyszego Prawa Nobilitowany zostanie.

7. Prócz tego na każdym Seymie 30 Osób z Mieszczan Possessye Dziedziczne w Miastach maiących, do zaszczytu Szlacheckiego przypuszczonych bydź ma; w czym naypierwszy wzgląd zachowany zostanie na dystyngwuiących się w Woysku, na zasiadaiących w Kommissych Porządkowych Cywilno Woyskowych, na zakładaiących Rękodzieła, na prowadzących handel z Produktów Kraiowych, a w tym na rekommendacye Posłów Ziemskich y na rekommendacye Miast.

8. W całym Woyſku (prócz Kawaleryi Naro:) w każdym Korpuſie, Regimencie, y Pułku, dla Obywatelów kondycyi Mieyſkiey będzie odtąd wolny wſtęp do doſługiwania ſię Rang Officyerſkich ſtopniami. A który doſłuży ſię Rangi SztabsKapitana, lub Kapitana Chorągwi u Piechoty, a Rotmiſtrza w Pułku, mocą teraźnieyſzego Prawa Szlachcicem z Potomkami ſwemi w wſzelkich do niego przywiązanych Prerogatywach zoſtanie, y My Król *Diplomata Nobilitatis* takowym, za okazaniem Patentu, wydawać będziemy, od którego opłata ſtępla naſtępować niema.

9. Wolno będzie odtąd Obywatelom kondycyi Mieyſkiey w Kancellaryach, y Paleſtrach wſzelkich Kommiſſyów Rządowych, Dykaſteryów Trybunalſkich, y innych mnieyſzych Sądów znaydować ſię, patronizować, y inne poſługi czynić, y na ſtopnie w tychże Kancellaryach znayduiące ſię podług zaſług y zdatności poſtępować; A który z tych doſłuży ſię ſtopnia Regenta Kancellaryi w Dykaſteryach Rządowych, na naypierwſzym zaraz Seymie Nobilitowanym bydź ma, y takowe *Dyploma Nobilitatis* bez opłaty My Król wydawać będziemy.

10. Kto z Nobilitowanych odbędzie trzy razy funkcyą Plenipotenta Mieyſkiego po lat dwie, a Scartabellatu uwolniony zoſtaie.

11. W Duchownym ſtanie Oſoby kondycyi Mieyſkiey będą mogły poſiadać w Kollegiatach Prelatury, y Kanonie; w Katedrach zaś Kanonie Doktoralne; także wſzelkie Beneficia *ſæcularia & regularia*, wyłączaiąc te funduſze, które ſzczegulnie dla Oſob Urodzenia Szlacheckiego ſą poczynione.

12. Do Kommiſſyów Porządkowych, Cywilno-Woyſkowych Woiewództw, Ziem, y Powiatów dozwala ſię obierać Kommiſſarzów z Miaſt w obrębie, Kommiſſyów leżących, po trzech do każdey Kommiſſyi, bądź z urodzenia Szlacheckiego, albo kondycyi Mieyſkiey, byle w Mieście Poſſeſſye Dziedziczne maiących.

13. A Miaſta naſze Gdańſk, y Toruń, gdy mieć będą prożby ſwe do Stanów, przez Sekretarza ſwego do Laſki Seymowey one podawać będą, albo ſami, ieżeli zechcą, za danym od Laſki głoſem, który nie ma im bydź odmówiony.

14. Kara na zmyślaiących Possessie będzie następuiąca: ktokolwiek za rewersem dałby komu Ziemską Dziedziczną Possessyą, tracić ią wieczyście będzie, y Sąd temu przyzna własność zarewersowaney Possessyi, kto dowiedzie rewersu. Nawet choćby ten sam, kto za rewersem ma Possesyą, dowiodł iey zarewersowania, iemu wieczyście przyznana będzie. A takie sprawy Sąd Ziemski *praecisa appellatione* sądzić będzie.

15. Wszelkie dawnieysze Prawa y Ustawy teraznieyszemu Prawu o Miastach przeciwne uchylamy, a teraźnieysze ustanowienie o Miastach za Prawo Konstytucyine stanowiemy.

ARTYKUŁ III.

O sprawiedliwości dla Mieszczan.

1. Zostawuiąc Miasta przy właściwym sobie w granicach Miast Juryzdykcyach, też Miasta z pod innych wszystkich Juryzdykcyi iakie są: Trybunalskie, Ziemiańskie Woiewodzińskie, Starościńskie, Zamkowe, wyimuiemy y wyłączamy. Juryzdykcyą Marszałkowską iako tylko Miasta Rezydencyonalnego Nas Króla tyczącą się, do opisów władzy teyże Juryzdykcyi właściwey odsyłamy.

2. Jurydyki Swieckie y Duchowne, tudzież drobne Miasteczka w obrębie lokalnym gruntów początkowie Miastom nadanych, potworzone, iak są dotąd w Posesyi, co do samey tylko sądowności y Policyi znosiemy, owszem też Jurydyki pod Juryzdykcye Magistratów Mieyskich poddaiemy, wszelkie zaś czynsze y dochody dla właścicielów tychże guntów Jurydyk ostrzegamy.

3. Gdzie iednak Miasta maią Wsie Dziedziczne Ziemskie, w sprawach tychże Wsiów w Juryzdykcyach właściwych Posesyi odpowiadać maią.

4. Wszyscy Obywatele w Mieście Possesye maiący y iakimkolwiek handlem, Rzemiosłem bawiący się, Juryzdykcyi Mieyskiey ulegać maią.

5. W każdym Mieście Magistrat obrany Juryzdykcyą Sądową składać będzie. W tych Magistratach wszelkiego rodzaiu sprawy, iako *in prima Instantia*

ſądzić ſię maią ſprawy nieprzenoſzące złp: 300, lub w ſprawie uczynkowey, w ktòrey trzy dni więzienia kara naſtąpi, w tychże Magiſtratach bez appellacyi dopuſzczenia, kończone bydź maią oſtatecznie. W więſzych zaś ſprawach appellacya do Sądów wyżſzych appellacyinych dopuſzczona bydz powinna.

6. Na takowe Sądy Appellacyine, naſtępuiące Miaſta wyznaczamy, mianowicie w Prowincyi Małopolſkiey: Miaſta Krakow, Lublin, Łuck, Zytomierz, Winnica, Kamieniec Podolſki, Bielſk. W Prowincyi Wielkopolſkiey: Miaſta Poznań, Kaliſz, Gniezno, Łęczyca, Warſzawa, Piotrkow, Płock. W Prowincyi Litewſkiey; Miaſta Wilno, Grodno, Kowno, Nowogrodek, Mińſk, Brześć Litewſki, Pińſk. Do Sądu appellacyinego w Krakowie oznaczonego należyć będą Miaſta w Woiewodztwie Krakowſkim, Powiatach Sandomirſkim, Wiślickim, i Chęcińſkim leżące. Do Sądu appellacyinego w Lublinie oznaczonego należyć będą Miaſta w Woiewodztwie Lubelſkim, Ziemi Stężyckiey, w Powiatach Radomſkim, Opoczyńſkim, y Ziemi Chełmſkiey leżące. Do Sądu appellacyinego w Łucku oznaczonego należyć będą Miaſta Woiewodztwa Wołyńſkiego y Bełzkiego. Do Sądu appellacyinego w Zytomierzu oznaczonego należyć będą Miaſta Woiewodztwa Kiiowſkiego. Do Sądu appellacyinego w Kamieńcu Podolſkim oznaczonego należyć będą Miaſta Woiewodztwa Podolſkiego. Do Sądu appelacyinego w Bielſku oznaczonego należyć będą Miaſta Woiewodztwa Podlaſkiego. Do Sądu appellacyinego w Poznaniu oznaczonego należyć bądą Miaſta Woiewodztwa Poznańſkiego i Ziemi Wſchowſkiey. Do Sądu appellacyinego w Kaliſzu oznaczonego należyć będą Miaſta Woiewodztwa Kaliſkiego; a Powiatu Pyzdrſkiego Miaſta tey części, ktòra ieſt z tey ſtrony rzeki Warty, do Kaliſza należyć ma. Do Sądu appellacyinego w Gnieznie oznaczonego należyć będą Miaſta Wwdztwa Gnieźnień: Powiatu Kcyńſkiego y Powiatu Pyzdrſkiego ta część, ktòra ieſt z ſtrony Warty od Gniezna. Do Sądu appellacyinego w Piotrkowie oznaczonego należyć będą Miaſta Woiewodztwa Sieradzkiego, Ziemi Wie-

B 2

lińſkiey, y Woiewodztwa Rawſkiego Do Sądu appellacyinego w Warſzawie oznaczonego, należyć będą Miaſta Xięſtwa Mazowieckiego. Do Sądu appellacyinego w Łęczycy oznaczonego Miaſta Woiewodztwa Łęczyckiego, Brzeſkiego Kuiawſkiego, y Jnowrocławſkiego. Do Sądu appellacyinego w Płocku oznaczonego, należyć będą Miaſta Woiewodztwa Płockiego y Ziemi Dobrzyńſkiey. Do Sądów appellacyinych w Miaſtach Prowincyi W. X. Litt: oznaczonych; iako to do Sądu appellacyinego w Mieście Wilnie, należyć będą Miaſta Woiewodztwa Wileńſkiego, Powiatów Oſzmiańſkiego, Lidzkiego, Wiłkomirſkiego, Braſławſkiego, Woiewodztwa Trockiego y Powiatu Trockiego. Do Sądu appellacyinego w Mieście Grodnie należyć będą Miaſta Powiatów Grodzieńſkiego, Wołkowyſkiego, y Mereckiego. Do Sądu appellacyinego w Mieście Kownie, należyć będą Miaſta Xieſtwa Zmudzkiego, Powiatów Kowieńſkiego, Preńſkiego y Upitſkiego. Do Sądu appellacyinego w Mieście Nowogrodku należyć będą Miaſta Woiewodztwa Nowogrodzkiego y Powiatu Słonimſkiego. Do Sądu appellacyinego w Mieście Brześciu Litt: Miaſta Woiewodztwa Brzeſkiego Litt: Do Sądu appellacyinego w Mieście Pińſku, należyć będą Miaſta Powiatów Pińſkiego, Mozyrſkiego, y Rzeczyckiego. Do Sądu appellacyinego w Mieście Mińſku. należyć będą Miaſta Woiewodztwa Mińſkiego, Połockiego, Witebſkiego y Powiatu Orſzańſkiego.

7mo. W tych Miaſtach Appellacyinych obierani będą co lat dwie po Oſób 5. z Szlachty y Nieſzlachty, Mieſzczan Poſſeſſye maiących, nawet Oſób Magiſtratowych z Miaſt tychże albo y z Miaſt innych tego wydziału, które do których Sądów Appellacyinych ſą oznaczone. A te Oſoby wybrane ſkładać będą Sąd Appellacyiny z tym warunkiem, iż Oſoby Magiſtratowe y Ławnicze, do Sądu appellacyinego wybrane, póki ſprawować będą Urząd Appelacyiny, niemaią zaſiadać y ſądzić w Sądach *primæ Inſtantiæ* Magiſtratow, z których ſą obrani.

8vo Te Sądy ſądzić będą Sprawy z Appellacyi Magiſtratow, ktòrych walor przechodzi 300. Złł: lub kara 3. tygodnie więzienia, a nie przewyżſza waloru 3000. Złł: lub kary 3. tygodni więzienia, a to oſtatecznie, bez dopuſzczenia Appellacyi. We wſzyſtkich zaś ſprawach większego waloru, niż o 3000. Złł: y kary niż 3. tygodnie więzienia, Appellacya iak dotąd Magiſtratów *primæ Inſtantiæ*, nie iuż do Sądów Appellacyinych Miaſt, ale do Sądòw Naſzych Zadwornych, tak iak dotąd było, tak w Koronie, iako w W. X. Litt: dopuſzczaną mieć chcemy.

9no. Spraw Kryminalnych Magiſtraty ſądzić nie będą mogły, ale ie odſyłać maią proſto do Sądow Appellacyinych, ktòre też ſprawy Kryminalne ſądźić moc maią z tym oſtrzeżeniem, że na więzienie czaſowe oſądzony Kryminaliſta ulegać Exekucyi Dekretu będzie. Gdy zaś na wieczne więzienie, lub na śmierć zoſtanie oſądzony, tenże Sąd appellacyiny wywody obwiniaiącego y Dekret przeſzle Sądowi Aſſeſſorſkiemu. Jezeli Sąd Aſſeſſorſki uzna Dekret Sądu Appellacyinego na więzienie wieczne, lub śmierć winowayce wſkazuiący za ſłuſzny, dopiero ten Dekret exekwowany zoſtanie. Oraz przy Sądach Zadwornych Sprawy o złe ſprawowanie Urzędów Mieyſkich, iako też o Dochody z Miaſt Poſſeſſorów y wſzyſtkie inne Prawami Rzepltey wyznaczone zachowuiemy.

10mo. Miaſta, że podlegać będą Kommiſſyi Policyi w rzeczach wewnętrznego Rządu y dochodów ogólnych Mieyſkich, oſtrzegamy.

Biblioteka Jagiellońska
stdr0022318

DE LA
BIBLIOTHEQUE
DE MR. LE PR.
ALEXANDRE
LUBOMIRSKI